

Andrei GALBEN,
rector al ULIM, academician,
Cetățean al Universului

Noi în contextul altor civilizații

Noi, cei din Republica Moldova, deși suntem o țară cu un popor puțin numeros, deja am izbutit să contribuim la conținutul și calitatea civilizațiilor contemporane. Poate-i prea ambițios spus, dar este o realitate incontestabilă. În primul rând, devenim mai activi la nivel continental și mondial, împreună cu alte țări romanice redăm lumii latine o calitate nouă. În al doilea rând, moldovenii, în ultimele două decenii sunt încastrați plenar în procesul de dezvoltare socio-economică a multor țări și popoare. În al treilea rând, consăngenii noștri sunt mai activi peste hotarele țării, decât la ei acasă. Dacă în Republica Moldova ei sunt mai mult consumatori de valori, peste hotare ei se manifestă ca buni generatori și producători de valori. În al patrulea rând, constatăm cu regret, că realizarea concetățenilor noștri peste hotare se produce haotic. Autoritățile publice centrale nu intervin în sprijinul celor plecați departe de casă și masă. Relațiile cu casa părintească sunt menținute doar la nivelul a una sau două generații, grație nostalgiei de rubeenie și neam. A cincea calitate prin care ne deosebim de alte popoare, și anume: conținutul genetic. Pentru comparație –evreul, oriunde nu l-ar arunca soarta, niciodată nu-și va uita limba mamei, obiceiurile sau tradițiile, ai noștri nu au această calitate. De aceea, evreii au o istorie de peste trei milenii, iar ai noștri o perioadă mult prea modestă. În acest sens, ar fi bine ca fiecare să aibă evreul său spiritual, dar și mai bine ar fi ca fiecare să se călăuzească de învățătura Mântuitorului nostru, Isus Hristos. În al șaselea rând, Rădăcinile

CIVILIZAȚII PARALELE CARE EVOLUEAZĂ SPRE FUZIUNE (II)

populația din fostele colonii au început procesul de implantare și incorporare etnică în Europa. Dar până atunci, europenii au impulsat atât de mult civilizațiile lumii, încât pe teritoriul Americii de Sud au fost înlocuiți popoarele maya, aztecii și incașii cu creolii, metișii și mulatrii care împreună au format civilizația popoarelor latino-americane, vorbitori de limbi spaniolă și portugheză, preluând credința creștină a acestora, și anume varianta catolică. America de Nord de asemenea s-a transformat etnic prin limitarea maximă a amerindienilor și înlocuirea acestora la început cu elementele pauperizate din Europa Occidentală, apoi coloniști din aceeași regiune monitorizați de administrația centrală din Anglia, Franța, Spania și Olanda, punând ulterior bazele civilizației nord-americane. Această situație paralelă este consemnată în Australia cu o mică deosebire. La etapa inițială Marea Britanie a început depopularizarea băștinășilor prin metodele cunoscute și repopularizarea noului continent prin elementele declasate. În teritoriile din Asia și Africa a fost păstrat în temelie tabloul etnic inițial. Cauzele sunt multiple, în primul rând, confesiunile, care erau percepute de europeni în sens negativ, cât și politica „ușilor închise”, promovată de administrațiile locale în raport cu europenii. Evenimentele politice din a doua jum. a sec. XX, au cuprins și aceste regiuni a globului. Mai mult ca atât, în mare parte, civilizația din Asia Orientală se transformă acum în forța cea mai impunătoare de pe glob, căpătând calitatea de lider.

De la 1961 încoace, civilizațiile orientale, africane, de pe continentul American și Australia, de asemenea se transformă rapid și calitativ nu numai etnic, dar social, politic și juridic. Milioanele de etnici din fostele metropole, veniți în aceste teritorii influențează benefic populația din aceste regiuni și viceversa. Suntem contemporanii procesului de transformare a civilizațiilor contemporane americane, orientale și alte asemenea fenomenele consemnate pentru europeni.

Epoca de coexistență a civilizațiilor

În general, de la 1961 încoace, lumea contemporană s-a transformat radical și multidimensional. Fostele colonii nu mai sunt tratate și nu pot fi calificate ca teritorii sau popoare ale lumii a treia, ci ca o parte componentă a unui teritoriu care geografic se extinde la nivelul continentului și formează civilizații extinse. Suntem contemporanii coexistenței civilizațiilor extinse, fenomen inimaginabil până la mijlocul sec. XX. Mai mult ca atât. Procesele de

un model în artă, literatură, drept, etc., însă treptat se schimbă cu locurile în multiple ratinguri la nivel global. Calitatea de lider, Europa continuă să o mențină în domeniul artelor frumoase, literaturii clasice, alte domenii, în timp ce în topul modelelor economice de dezvoltare sunt plasate statele Asiei Orientale. În ultimul timp, Japonia, Coreea de Sud, China, Singapore, Malaysia și altele au preluat din modele economice occidentale și nord-americane, le-au îmbrăcat în mantia realităților autohtone și au lansat modele irepetabile pentru comunitatea mondială. Modelele europene și nord-americane de altădată au fost transformate prin liderii economici orientali în modele deja pentru cei care le-au lansat în sec. XIX - încep. sec. XX.

Modelul asiatic de finanțare a mediului de afaceri se deosebește radical de cel european și nord-american. Și anume. Dacă la occidentali relațiile de piață continuă în fond să fie dominate de specificul modului de acumularea inițială a capitalului, la civilizația orientală persistă specificul dirijării și monitorizării întreg mecanismului sistemului de afaceri de către stat. Spre exemplu: marele monopolist sud-coreean, Compania Samsung, este creditat în întregime de stat, iar pentru servicii gigantul achită autorităților publice și respectiv statului circa 40% din întreg bugetul țării.

Alt exemplu. Sistemul învățământului superior care până nu demult era unul puțin performant în Orient, situează astăzi Coreea de Sud, Japonia, China, Hong Kong și Singapore pe primele 5 poziții din topul institutelor de învățământ superior din lume. Din țările europene, doar Finlanda ocupă locul 7, iar SUA abia locul 14. Dacă europenii întâmpină probleme în organizarea managementului în învățământul superior privat, în statele orientale, îndeosebi Japonia, Statele Unite ale Americii și Coreea de Sud învățământul superior privat este cel mai avansat și apreciat.

Sistemul relațiilor financiare și bancare este unul din cele mai prospere în statele Asiei Orientale, în timp ce sistemul similar occidental e mult depășit. Miracolul modelului economic al Asiei Orientale a provocat și continuă să mențină în tensiune economia mondială. În timp ce Europa, și parțial SUA se confruntă cu efectul crizei mondiale, civilizația orientală prosperă și se află în continuă ascensiune, grație modelului occidental preluat și adoptat la realitățile autohtone.

Europa a fost și rămâne leagănul și izvorul nesecat de valori ale gândirii și creației umane. Printre aceste realizări un rol aparte îi revine Institutului politic – Democrația. Însă modelul democratic european care a atins cel mai înalt grad de dezvoltare în Europa și apoi SUA, a fost ulterior transplantat în țările orientale. numai nu în versiunea realizărilor

De la general la particular în esența etnică a civilizațiilor

Toate civilizațiile apuse și existente au avut și sunt însoțite în continuarea de factori determinați comuni. Printre aceștia, cât nu este de paradoxal, a fost și rămâne corupția și furtul din averea și visteria publică. Corupția constituie nu altceva decât o abatere de la moralitate, pierderea cinstei, onoarei și demnității la nivel personal, de grup și la nivelul conducerii de stat. Un aparat de stat imperfect provoacă corupția și furtul din averea societății. Exemple de acest gen sunt multiple, întâlnite de-a lungul istoriei civilizațiilor.

Bunăoară, în sec. I î.Hr., în Roma Antică cel mai puternic și influent personaj politic, economic și social a fost Marcus Licinius Crassus. Acesta a devenit cel mai bogat și influent roman în baza afacerilor cu statul. Achita statului impozitele latifundiarilor datornici, apoi devenea posesorul acestor moșii, procura casele celor înstăriți afectate de incendii, pe care le restaura și le vindea la un preț majorat, inclusiv instituțiilor publice. A devenit proprietarul a peste 700 000 de sclavi, în special meseriași și specialiști în domeniile cele mai solicitate. Când a izbucnit răscola lui Spartacus, statul roman s-a dovedit a fi neputincios în fața acestuia, cu atât mai mult cu cât posibilitățile statului se epuizase. Atunci Senatul Romei Antice face apel către Crassus pentru ajutor. S-a convenit ca jumătate din legiunile romane să fie finanțate din visteria statului, iar cealaltă jumătate de acest om bogat. Dânsul aștepta o astfel de situație. Din banii proprii el a procurat și finanțat o bună parte din legiunile romane care împreună cu cele ale Senatului au fost trimise să lupte cu Spartacus. Finalul îl cunoaștem. După înfrângerea lui Spartacus, Marcus Crassus și-a dublat proprietățile și averile. Despre lăcomia și poftele lui ca proprietar se scriau legende. Devenind unul dintre cei mai importanți oameni politici ai Romei Antice, a provocat războiul cu Partia (teritoriile actuale din Armenia, Mesopotamia, Iran și Afganistan). Dar a fost trădat, prins și executat. Ca pedeapsă dușmanii i-au ales o moarte cumplită. Au topit auri și i-au turnat printr-o pâlnie prin gură, pentru a-i potoli setea de metale nobile.

Am menționat acest caz, în mod special, deoarece în administrația publică centrală din Republica Moldova sunt mai mulți cunosători a istoriei mondiale. Le recomand să le transmită celor domicii de a realiza afaceri cu statul pe căi necinstite sau celor bolnavi de patima golirii visteriei statului. S-ar putea dacă nu astăzi, atunci mâine să repete soarta lui Crassus într-o variantă contemporană.

fructe, bobașe și alte culturi utilizate în alimentarea zilnică. Însă, conținutul și modul de utilizare a acestora până nu demult era diferit la lumea arabă și europeană. Dacă europenii consumau aceleași produse agricole după tradițiile strămoșești, lumea arabă a izbutit din aceleași bobașe să extragă, producă și utilizeze aceleași culturi sub formă de rețete medicale, atribuindu-le calitatea de remediu sau medicament în tratarea mai multor maladii. Astăzi, aceste secrete sunt utilizate pe larg, în egală măsură la majoritatea civilizațiilor pământene.

Vița de vie. A început pentru prima dată să fie utilizată strugurii în consumul alimentară în Roma Antică, iar în alte cazuri sucul acestora transformat în băutura zeilor – vinul. Ulterior, tradiția romană a fost răspândită în majoritatea țărilor cu influență romană, iar astăzi vița de vie este cultivată ca o cultură europeană în foarte multe țări ale lumii, pe toate continentele. În acest proces de globalizare participă nu doar direct, ci indirect și Republica Moldova, nu doar prin realizarea produselor vinicole, ci prin tentativa de a-i învăța pe chinezi și coreeni secretul cultivării viței de vie, în condițiile solului de argilă din această parte a lumii.

Sportul. Calitatea vieții civilizației depinde în mare măsură de utilizarea corectă și la maxim a posibilităților societății și statului. Ne bucurăm despre succesele consăngenilor într-un gen de sport sau altul. Dar chiar nouă, europenilor, care în ultimul timp suntem restanțieri la modul de utilizare a posibilităților oferite de viață în ansamblu, diferă mult de lumea Orientului îndepărtat. Dacă la grecii antici, apoi romani și alte semănții europene, sportul era tratat ca un gen de activitate pentru cei nobili și selecți, devine astăzi un domeniu de activitate cotidiană relativ puțin solicitat. Dacă cei din Țara Soarelui Răsare, China, Coreea, Malaysia au o longevitate a vieții mai mare, se datorează nu doar faptului că utilizează în mare parte produse marine, dar că majoritatea covârșitoare a populației practică genurile de sport în masă. Europenii, îndeosebi cei din generația a treia, practică în mare parte turismul, în timp ce acei din Asia Orientală practică sportul activ până la adânci bătrânețe. Sportul trebuie să devină o parte inseparabilă de comportament a tuturor generațiilor, de pe toate continentele.

O particularitate importantă ce duce spre fuziunea civilizațiilor îl constituie dreptul. Astfel, Codul lui Hammurabi din Regatul Babilonian a fost dezvoltat ulterior prin normele de drept roman, acestea au avansat prin dreptul romano-bizantin, care ulterior au stat la baza legislațiilor din aproape toate țările europene și de peste ocean după Columb. De altfel, mai multe din principiile de drept roman sunt

noastre latine nu mai pot fi contestate. Nu întâmplător ai noștri se țin spre ai noștri. Majoritatea celor din Republica Moldova și România emigrează spre Italia, Portugalia, Spania constituind un număr impunător de etnici români. De altfel, în multe țări dispora moldovenescă s-a unit cu cea românească, reprezentând o etnie unică. În așa fel se manifestă emigranții moldoveni și români din Canada, SUA, Australia și alte state. Iar guvernanții fiind puțin competenți nu folosesc această situație.

Europeni, în ultimul timp, îndeosebi după sfârșitul războiului rece au izbutit să fondeze un genotip nou. Europa are un aspect multidimensional, deși în aspectul de utilizare a limbii vorbite, artei, literaturii, cât și confesional, deja s-a conturat nu doar forma, dar și conținutul unei civilizații unice – civilizații europene. La răspântia sec. XX-XXI, civilizația europeană s-a plasat pe o orbită superioară împreună cu **reminiscențele egocentrice** proprii genului uman. Reflecția acestora se manifestă prin problema catolicilor și protestanților din Irlanda de Nord, a bascilor din Spania, a egocentriștilor din Italia Centrală (Toscana) și de Nord (Veneția, Lombardia, Savoia), **centripetilor** din Republica Moldova sau Ucraina etc.

În acest tumult de probleme ale civilizației, un loc aparte îi revine și factorului islamic, în legătură cu posibila aderare a Turciei la Uniunea Europeană. Musulmanii care au venit și continuă să sosească în țările europene, continuă să coexiste după legile islamice și mai puțin după normele de drept paneuropene. În multe țări europene s-au concentrat mase critice de etnici orientali sau africani, care cu dificultate se integrează în societatea europeană. Emigranții din țările arabe sau alte teritorii, păstrează în mare parte cu fidelitate apartenența la iudaism, budism, hinduism și alte confesiuni, atribuind în acest mod civilizații europene prin transformare o calitate nouă.

Civilizația europeană se transformă rapid și calitativ nu numai etnic, dar și social, economic, politic și juridic. Milioanele de etnici din fostele colonii ale europenilor, veniți pe Bătrânul Continent influențează populația din fostele metropole și viceversa. Experții ONU și specialiștii în materie de demografie s-au pronunțat în acest sens. Important este că organele centrale europene țin cont de acest fenomen și sprijină întru totul acest proces ireversibil.

Suntem contemporanii procesului de transformare a civilizației europene, similar cu cel de modificare a lumii romane în perioada de trecere de la antichitate la epoca medievală.

Civilizațiile din Asia, Africa, America Latină, America de Nord și Australia

În ultimii 50 de ani, mai bine zis de la 1961 încoace, tabloul identității etnice a civilizațiilor s-a schimbat radical. Dacă până la 1961 țările europene au dominat prin sistemele coloniale asupra civilizațiilor din restul lumii, după eliberarea Africii,

transformare continuă la nivel de continent. Acestea poartă un caracter de creștere a conștiinței civilizate continentale. Paradoxul constă în faptul că, paralel cu concurența, crește procesul de integrare, colaborare și de fuziune a civilizațiilor. Valorile culturale și spirituale devin treptat un factor de importanță majoră în consolidarea și integritatea civilizațiilor. De remarcă că acest fenomen se produce în condițiile când forțele egocentrice sunt puternic influente într-o regiune sau alta a continentelor.

Este regretabil și chiar periculos ceea ce se întâmplă astăzi în estul Ucrainei. Escaladarea conflictului din regiunea Donbas nu este nimic altceva decât o reminiscență a mentalității medievale, când fratele de sânge sau de credință venea cu război asupra altui frate. Și totuși, acest război nedecarat, nicidecum nu poate opri procesul de consolidare a civilizației europene. Atât Ucraina, cât și Rusia sunt părți componente a acestei civilizații. Ambele popoare și state se bazează pe aceeași credință, valori și spiritualitate. Ambii oponenți au contribuit la crearea valorilor general umane europene și a fost influența în egală măsură de valorile europene, care au impulsivat la individualizarea poporului ucrainean și rus.

Circa o sută de ani în urmă, a fost formată Liga Națiunilor, care ulterior s-a transformat în Organizația Națiunilor Unite. Deși cu anumite dificultăți, aceasta îndeplinește funcții umanitare considerabile; constituie totuși un mecanism important de consolidare și monitorizare a relațiilor internaționale. Un alt important pas în sensul unității civilizațiilor, a fost fondarea Mișcării Statelor Neafiliate. Cu siguranță, în viitorul apropiat vom fi contemporanii fondării instituției Organizația Civilizațiilor Unite sau ceva de genul acesteia, prin care ar uni civilizațiile lumii. Este o cauză dictată de fenomenul mondializării sau globalizării, proces de asemenea ireversibil. Comunitatea civilizațională continentală de genul Uniunii Europene va dezvolta specificul etnic, lingvistic, social și juridic multidimensional prin păstrarea identității etnice, viitor pe care îl dorim cu toții pentru Republica Moldova.

Tendințe centripete de fuziune

Actualmente, lumea contemporană suportă aceleași emoții, speranțe și realizări care pot fi comparate cu marele descoperiri geografice de la finele sec. XV și sec. XVI, sau epoca de constituire a rețelei de piețe economice globale, marilor companii intercontinentale și trecerea de la epoca manufacturilor la epoca marilor fabrici și uzine. Pentru a prospera, civilizațiile au devenit dependente una de alta. Ba mai mult, ele sunt dependente una de alta și continuă să se dezvolte activ prin diverse genuri de activitate economică, socială, politică sau juridică.

Europenii care până nu demult au dominat lumea, astăzi treptat cedează calitatea de lider. Toate civilizațiile erau orientate spre Europa, depuneau eforturi să se influențeze sau să preia anumite calități ale europenilor. Europeanii fuseseră și mai continuă să rămână

noastre, ci a culturii și spiritualității bazate pe islam, iudaism, budism, hinduism, confucianism, creștinism și alte confesiuni, căpătând un conținut incomparabil și propriu doar civilizației asiatice.

Calitățile specifice Orientului a redat civilizației

Sărbătoare la ULM

de pe acest continent posibilitatea de a concentra în această regiune cele mai mari realizări în domeniul tehnologiilor informaționale. Iar împreună cu finanțele enorme concentrate în această zonă a globului, au făcut ca aceste civilizații să devină printre cele mai prospere. Și totuși, fără experiență și necesitatea de conlucrare cu Bătrânul Continent sau America de Nord este imposibilă o manifestare în continuare a țărilor orientale. Astăzi, Orientul absoarbe din America și Europa cele mai lucide minți. În complexul companiilor antrenate în producerea și dezvoltarea tehnologiilor informaționale, cât și nanotehnologiilor din Japonia, Coreea de Sud etc. activează mai mulți specialiști din Occident, inclusiv Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Concomitent cu acest proces, sunt foarte mulți specialiști din aceste state care muncesc asiduă în Europa și America. Iar cele trei mari probleme globale, cum ar fi: schimbarea climel sau încălzirea globală, creșterea populației și deficitul de apă potabilă, împreună cu fenomenul energetic constituie piloni de bază ce impun civilizațiile nu doar spre colaborare, ci la o apropiere și o eventuală contopire în viitorul apropiat.

Astăzi nu mai poate fi vorba despre o civilizație mai avansată și una mai puțin avansată. Toate sunt atât de puternic interactiv legate întrucât este imposibil să se revină cel puțin la nivelul mentalității civilizaționiste de la mij. sec. XX. În fond, toate sunt în egală măsură interesate în dezvoltarea egală și univocă. Nu întâmplător, organisme internaționale centrale la nivel de continent și mapamond muncesc cu sârguință întru asigurarea continuității idealurilor procesului de europeanizare și globalizare. Adesea, noi, cei din Republica Moldova cu problemele noastre cotidiane, aproape că nu observăm și trecem cu vederea realitățile cotidiane care ne însoțesc zilnic și care revoluționează spre un scop final – fuziunea civilizațiilor.

Putum din averea statului constituie o dimensiune socială și afectează puterea statului în funcție de cultura administrației publice centrale. Spre exemplu: în China, au luptat cu acești paraziți pe parcursul mileniilor. Deși erau public crucificați, decapitați și în fine pe-

despși capital conform tradițiilor țării, a fost imposibil de dezdărdăcinat acest flagel socio-uman. Iar în Coreea Contemporană, doar în ultimii 50 ani au fost pedepșiți cu moartea pentru furt din averea statului doi președinți de stat, al treilea și-a dat demisia doar pentru un scandal cu implicarea rudelor în scheme de corupție. De menționat, că printre cei pedepșiți cu moartea pentru furt din averea statului, a fost și președintele țării care a dirijat poporul și salvarea țării de default. Astfel de exemple sunt multiple.

Cultura civilizației

O altă particularitate o constituie cultura umană. Până nu demult, fiecare civilizație era determinată de cultura multidimensională proprie. Spre exemplu, cultura alimentară a determinat și continuă să determine modul de viață, longevitatea vieții, calitatea relațiilor interetnice și societății în ansamblu. Încă vechii romani cunoșteau despre importanța calității apei, transportării acesteia la mari distanțe prin rețelele de aqueduct (apeduct) și conectarea acesteia la rețeaua finală – consumator. Încă prin sec. IV-III î.Hr., în mai multe țări, cum ar fi: Imperiul Roman, Cartagina, Imperiul Persan este utilizat pe larg sistemul de colectare a deșeurilor și canalizării. Iar la romani, apele termale și băile sociale sunt ridicate la nivelul unui cult al activității cotidiane și modalității de promovare a culturii civilizației pe care o reprezentau. Ulterior, aceste calități ale culturii cotidiane au fost preluate și transmise generațiilor ulterioare, devenind astăzi o parte inseparabilă a culturii igienice și umane cotidiane. Și dacă constatăm că la majoritatea popoarelor nomade aceste aspecte ale culturii igienice lipseau cu desăvârșire în sec. XIII-XIV, este ușor de imaginat ce salt enorm au întreprins aceste civilizații.

Alt caz. În majoritatea țărilor europene, cât și în lumea arabă sunt cultivate aceleași specii de legume,

preluate și în legislație orientată, inclusiv în școli. Astăzi, acestea determină conținutul dreptului internațional, recunoscute pe toate continentele și de toate civilizațiile.

Internetul. Este una din forțele de importanță majoră în procesul de transformare a lumii, apropiere și fuziune a civilizațiilor. Internetul constituie un fenomen care nu poate fi izolat de politicieni sau administrațiile publice ale unui sau altor state. Acesta impune societatea să se transforme, indiferent de voia guvernelor sau legislatorilor naționali. Prin internet se accelerează procesul de consolidare a societății, stabilindu-se un sistem unic social, economic, politic, administrativ, legislativ etc. la nivel regional sau continental, apoi antrenarea acestora în spațiul unic global. De aceea, incapacitatea unora de a nu observa sau de a încerca să frâneze evoluția acestui fenomen, poate provoca o diminuare a calității statului și civilizației în ansamblu.

În alte publicații ale mele, am abordat sub diverse aspecte problema dată, referindu-mă la studiile experților ONU. Țin să menționez, că pe parcursul istoriei omenirii au existat și sunt în activitate cotidiană 42 civilizații. Vârsta medie de viață a unei civilizații constituie în mediu de la 1000 până la 6000 de ani. Civilizația tânără sau nouă se naște în cadrul civilizației mai vechi, în perioada de înflorire a acesteia. Pe parcursul ultimilor 300-400 ani de viață are loc înlocuirea treptată a celei vechi prin civilizația tânără.

Priovitor la civilizația europeană, menționăm că startul de evoluție a acesteia a fost dat în sec. XIII, iar apogeul în evoluția sa l-a înregistrat în sec. XIX-XX. Grație aportului desăvârșit, adus de civilizația europeană prin dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor avansate, tehnicii, modelelor institutelor politice, atribuirea unui rol deosebit cetățeanului, personalității care a devenit exemplu pentru întreaga comunitate mondială.

După 1961, în cadrul majorității civilizațiilor contemporane a început procesul de transformare a acestora. În ceea ce privește civilizația europeană, către anul 2250 aceasta va dispărea în urma unor modificări radicale, și înlocuită cu o altă civilizație mai avansată, embrionii căreia deja se cristalizează, inclusiv prin acceptarea masivă a refugiaților din lumea arabă în țările europene. Nimic nu trece fără urmă.

Pierirea unei civilizații a fost și este cauzată de mai mulți factori obiectivi și subiectivi. Printre acestea se evidențiază, în primul rând decăderea morală a societății și caracterul excesiv bazat pe consumul de valori materiale. Fenomenele care astăzi provoacă nedumeriri și îngrijorare referitor la civilizația europeană, se dezvoltă sub o formă "xerocopiată" cu civilizația din Roma Antică.

Priovită în ansamblu, viitorul civilizației contemporane, cu regret, deja este constatat că poate avea urmări dintre cele mai fatale. Putem evita catastrofa? Un răspuns decisiv în acest sens, nu-l avem și nu poate să-l dea nimeni. Iată de ce, acum ca niciodată, este strict necesară unificarea eforturilor tuturor civilizațiilor contemporane pentru a putea, cel puțin terțiversa, procesul de transformare la nivel de civilizații.